

МОВЛЕННЄВИЙ АКТ ЗГОДИ/НЕЗГОДИ У ДИСКУРСІ ОНЛАЙН-КОМЕНТАРІВ (НА МАТЕРІАЛІ СТАТТІ ДЖ. МОНБІО “COVID LIES COST LIVES”)

Невська Ю. В.

кандидат філологічних наук,

доцент кафедри англійської фонетики і граматики

Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди

вул. Алчевських, 29, Харків, Україна

orcid.org/0000-0001-6512-3595

yuliia.nevska@hnpu.edu.ua

Ключові слова: *дискурс, діалог, адресант, адресат, онлайн-коментар, згода, незгода.*

У статті досліджуються комунікативні та прагматичні характеристики мовленнєвого акту (далі – МА) згоди/незгоди в дискурсі газетних коментарів на матеріалі 452 коментарів до статті Джорджа Монбіо (George Monbiot) “Covid lies cost lives”, опублікованої в онлайн-газеті «Гардіан» (“The Guardian”) 27 січня 2021 року. Об’єктом дослідження є МА згоди/незгоди в дискурсі газетних коментарів, предметом – комунікативні та прагматичні характеристики МА згоди/незгоди.

У результаті дослідження встановлено, що МА згоди/незгоди у дискурсі коментарів до онлайн-статей англійських інтернет-газет є частиною дистанційного діалогу автора статті й читачів, який має письмову форму й реалізується виключно через зоровий канал. З’ясовано, що адресованість коментарів є неконкретною, якщо відсутній вокатив чи цитати зі статті перед коментарем.

Визначено, що аналізований МА є факультативним для дискурсу коментарів до інтернет-публіцистики. У дискурсі онлайн-статей він активує діалогічний потенціал асертивів, що не вимагають обов’язкового реагування. Адресантом, автором першого мовленнєвого ходу в аналізованому мовленнєвому кроці (діалогічній єдності) завжди є автор статті. Для автора статті цей мовленнєвий хід є єдиним, інші – реактивні, серед яких знаходимо близько 58% МА згоди/незгоди.

Охарактеризовано МА згоди/незгоди. Встановлено, що коментарі, які містять МА згоди/незгоди, найчастіше є оцінними висловленнями. Експліцитно виражені прямі МА згоди/незгоди становлять менше 1,5% виділеного корпусу. В імпліцитно виражених МА незгоди частіше заперечуються, спростовуються, оспорується конкретні тези адресанта, причому наводяться контраргументи, що доводить аргументативність аналізованих дискурсів. Імпліцитно виражена згода є переважно частковою, МА згоди також є прикладами аргументативного дискурсу.

Перспективою роботи є більш детальне кількісне дослідження засобів експлікації МА згоди/незгоди в дискурсі коментарів до онлайн-статей англійських інтернет-газет, аналіз макроструктури мовленнєвих кроків в онлайн-дискурсі публіцистики.

**SPEECH ACT OF AGREEMENT / DISAGREEMENT IN THE DISCOURSE
OF ONLINE COMMENTARIES (ON THE MATERIAL OF THE ARTICLE
BY G. MONBIOT “COVID LIES COST LIVES”)**

Nevska Yu. V.

*Candidate of Philological Sciences,
Associate Professor at English Phonetics and Grammar Department
H. S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University
Alchevskykh str., 29, Kharkiv, Ukraine
orcid.org/0000-0001-6512-3595
yuliia.nevska@hnpu.edu.ua*

Key words: *discourse, dialogue, addresser, addressee, online commentary, agreement, disagreement.*

The article is devoted to the study of the communicative and pragmatic characteristics of the speech act (hereinafter – SA) of agreement / disagreement in the discourse of newspaper commentaries on the material of 452 commentaries on George Monbiot’s article “Covid lies cost lives” published in “The Guardian” on January 27, 2021. The object of the research is the SA of agreement / disagreement in the discourse of newspaper commentaries. The subject of the article is communicative and pragmatic characteristics of the SA of agreement / disagreement.

It has been established that the SA of agreement / disagreement in the discourse of commentaries on the articles in the English-language online newspapers is a part of the remote dialogue between the author and readers, is used in the written form and is realized exclusively through the visual channel.

It is determined that the analyzed type of SA is optional for the discourse of commentaries to online articles. It activates the dialogic potential of the assertives, which do not require a mandatory response. The addresser, the author of the first speech move in the analyzed exchange (dialogic unity), is always the author of the article. For the author of the article, this speech move is the only one, the others are reactive.

The principal characteristics of the SA of agreement / disagreement are established. Commentaries containing SA of agreement / disagreement have been found to be mainly evaluative statements. Explicit direct SA of agreement / disagreement are found in less than 1.5% of the corpus. Implicitly expressed SA of disagreement more often deny, refute, confront the addresser’s theses, and particular counterarguments are declared thus proving the argumentativeness of the analyzed discourse. Implicitly expressed agreement is mostly partial, the SA of agreement also being an example of argumentative discourse. The prospect of this research is considered to be a more detailed quantitative study of the means of SA of agreement / disagreement explication in the discourse of commentaries to online articles of the English-language online newspapers.

Постановка проблеми. Лінгвістика сьогодні вивчає текст не лише як набір символів, а радше як мовленнєву взаємодію учасників комунікації. У дискурсі інтернет-комунікації останніми роками поширені коментарі в соціальних мережах, а також коментарі до інтернет-публікацій у YouTube, онлайн-версіях газет та журналів, які уналежнюємо до діалогічного письмового дискурсу, оскільки комунікація у них відбувається лише у межах візуального каналу.

Діалогічний дискурс – це процес і результат мовленнєвої діяльності мовців. Діалог як форма взаємодії здавна вивчався у філософії, а згодом став предметом вивчення у психології, соціології, методиці навчання мов, конверсаційному аналізі, лінгвістиці та ін. У сучасній лінгвістиці діалог вивчається в парадигмах соціолінгвістики, психолінгвістики, прагмалінгвістики тощо.

За В.Г. Щукіним, кожна людина приречена на постійне здійснення різних діалогічних зв’язків як

із природою, так і з культурою [9, с. 34]. П. Рікбор визначає, що в процесі діалогу виникає феномен інтерсуб'єктивності, який поєднує людей як одне з одним, так і з усім світом [8, с. 147]. Отже, діалог є провідною формою дискурсу, яка забезпечує комунікативну функцію мови і мовлення.

Аналіз актуальних досліджень. Діалогічний дискурс, його природу, топологію та характеристики вивчали Т.Ф. Плеханова (2002), Б.Л. Губман (2005), В.Г. Щукін (2006), Г.С. Померанц (2007), М.Є. Соболева (2009) та ін. Мовленнєві акти згоди незгоди в англомовному дискурсі досліджували Дж. Остін (1962), Дж. Сьорл (1969), Дж. П. Грайс (1985), Е. Піерсон (1985), М.М. Філіппова (2005), В.Н. Васіліна (2010), О.В. Архіпова (2012) та ін. Однак мовленнєві акти згоди/незгоди в дискурсі коментарів до англомовних онлайн-публікацій ще не достатньо вивчені і потребують ретельного аналізу.

Мета дослідження – виявити комунікативно-прагматичні характеристики мовленнєвих актів (далі – МА) згоди/незгоди у дискурсі коментарів до газетної онлайн-публікації. Зазначена мета передбачає розв'язання таких **завдань**: 1) охарактеризувати діалог як форму розмовного дискурсу; 2) описати дискурс коментарів із погляду макропрагматики; 3) проаналізувати дискурс коментарів до онлайн-статті у комунікативно-дискурсивній парадигмі; 4) дослідити МА згоди/незгоди на матеріалі, взятому для аналізу.

Об'єктом дослідження у цій розвідці є МА згоди/незгоди у дискурсі газетних коментарів.

Предметом – комунікативно-прагматичні характеристики МА згоди / незгоди у цьому дискурсі.

Матеріалом дослідження послуговували 452 коментарі до статті Джорджа Монбіо (George Monbiot) “Covid lies cost lives” [12], яку було опубліковано в онлайн-газеті «Гардіан» (“The Guardian”) 27 січня 2021 року.

Виклад основного матеріалу дослідження. Діалог визначають як дискурсивну форму мовленнєвої взаємодії, а дискурс – як мову або текст, занурений у ситуацію діалогу [7]. Тому аналіз дискурсу діалогу розглядають як складник дискурсивного аналізу. Отже, найважливішими характеристиками діалогу є інтерсуб'єктивність (інтерактивність), перебіг ролей комунікантів (“turn-taking”), послідовне зчеплення мовленнєвих актів тощо. Є тенденція уналежнювати діалогічний дискурс до дискурсу розмовного мовлення, оскільки діалогічне мовлення передбачає безпосереднє спілкування, непередбачену відповідь, що вважаємо сумнівним у разі дистанційного діалогу, коли уможлиблюється підготовлене, відредаговане мовлення у його письмовій формі.

Звернемося до аналізу дискурсу коментарів до онлайн-публіцистики у комунікативно-дис-

курсивній парадигмі. При цьому долучаємося до думки тих науковців, які вважають, що провідною ознакою медіадискурсу є «адресованість, оскільки адресат присутній у всіх сегментах медіатекстів» [4, с. 45]. До того ж висловлюється думка, що «адресант-адресатні відносини за ознакою їх близької взаємодії можуть бути охарактеризовані як метатроп медійного тексту» [1, с. 3]. Отже, стосунки адресанта і його потенційних адресатів у медіадискурсі є неминучими, але модуси адресованості, яка є складною комунікативною категорією, мають розглядатися окремо.

Із погляду макропрагматики дискурс коментарів є складником мовленнєвої події – дистанційного спілкування журналіста-автора статті (адресанта) з читачем (адресатом), який є потенційним автором коментарів. Отже, комуніканти у цьому разі продукують мовленнєві ходи, лише перший із яких (ініціальний) належить адресантові. Решта мовленнєвих ходів – реактивні, серед яких знаходимо близько 58% МА згоди/незгоди.

У процесі комунікації адресати будують мовленнєві ходи, адресовані як авторам статті (адресанту), так і авторам відгуків (адресатам) та широкому читачькому загалу. У дискурсі коментарів адресатом зазвичай вважається автор статті, але з огляду на те, що кожному дописувачу априорі відомо, що автор не відповідає на коментарі, можна вважати відсутність вокатива чи цитати зі статті перед коментарем ознакою того, що адресат коментаря не є конкретною людиною.

Як відомо, МА згоди/незгоди уналежнені Дж. Остіном [10] до асертивів, які не звернені до адресата, не мають обов'язкової діалогічної спрямованості. Натомість існують МА, які потребують прийняття (acceptance): пропозиції (offers) [11], прохання (requests) та ін. МА згоди з погляду прагмасемантики є реакцією на різні типи запитів, бувають інформативними (надання інформації, що її потребує співрозмовник), оцінними (підтвердження оцінки співрозмовника), згодами-обіцянками (згоди виконати прохання співрозмовника), формально-етикетними (сигнали про встановлення контакту) [2, с. 48].

Пропозиція (offer) завжди звернена до адресата і вимагає відповіді, як-от прийняття (здебільшого виражається МА згоди) чи відмови (здебільшого виражається МА відмови), тобто такий МА завжди спрямований на діалог.

Натомість у дискурсі онлайн-коментарів МА згоди/незгоди є факультативним. Він реалізує діалогічний потенціал асертивів, але на відміну від мовленнєвих **кроків** (діалогічних єдностей)

МА пропозиції → *МА згоди-прийняття* / *МА відмови*,

МА прохання → *МА згоди-обіцянки* / *МА відмови*,
є ходом мовленнєвого **кроку**

МА твердження (assertion) → МА згоди (agreement) / МА незгоди (disagreement).

Отже, діалогічну природу дискурсу онлайн-статей уважаємо доведеною. Б.Ю. Норман зазначає, що комунікативні категорії згоди і незгоди функціонують: а) як самостійні репліки, які сприяють розвитку діалогу; б) як семи (пресупозиції), що входять до складу або супроводжують такі мовленнєві акти, як схвалення, співчуття, дозвіл, захоплення та ін.; в) як домінуюча психологічна настанова мовця; г) як риси мовної особистості [6, с. 311]. Із цього випливає, що означені багаторівневі комунікативні категорії згоди і незгоди можуть містити діалогічність як експліцитно, так і імпліцитно, як-от емпатійність мовної особистості чи загальна налаштованість мовця.

Дискурс коментарів до статті містить досить велику кількість **розгорнутих висловлень**, що характерно для аргументативного дискурсу. Вважається, що композиція аргументативного тексту склалася ще в античні часи і є трикомпонентною (теза, аргументи й висновок) [5, с. 46]. Однак у сучасному медіадискурсі (до якого уналежнюємо й дискурс онлайн-періодики) поширена двоконпонентна структура (теза й аргументи). Так, якщо адресат згодний з адресантом, він висловлює аргументи на підтримку тез автора статті. Водночас у більшості коментарів спостерігаємо відсутність не лише прямого мовленнєвого акту згоди/незгоди, а і його імпліцитного вираження. Типовою є відповідь-роздум, у якій висловлюються думки щодо фактичного матеріалу статті або судження про природу людського спілкування загалом: *People are often too quick to form and express a view, and then vanity takes over; How can you balance free speech rights with fighting the spread of lies?*

Наразі розглянемо мовленнєві акти згоди/незгоди у дискурсі коментарів. У виокремленому корпусі коментарів до онлайн-статті спостерігаємо практичну відсутність вираження 100% однакості чи непогодження з адресантом.

Прямий МА згоди/незгоди трапляється серед коментарів найрідше, а саме у 6 випадках, що становить 1,3% від загального корпусу. Серед прямих мовленнєвих актів акт згоди трапляється ще рідше – у 2 випадках (0,4%) (*It's exactly this*); категорична незгода висловлюється у 4 випадках (0,9%). Деякі адресати у відповідях намагаються дотримуватися стратегії ввічливості, наприклад: *I understand the problem raised by the author, but I respectfully disagree with his proposed solution.*

Спостерігається, що в дискурсі коментаря експліцитно виражений МА згоди може передувати розлогу аргументуванню незгоди з конкретними тезами адресанта, тобто **згода є частковою**: *A lot of sympathy with the broad points, but I think*

towards the end, the retrospective interpretation of certain standpoints (Great Barrington Declaration for example) along with the nakedly politicalised framing of "misinformation", raises some serious concerns about the danger of interpretation and overreach when it comes criminalising all sorts of positions and fields of debate, where often the accusation of "potential to cause harm" is not clear and even if it was, may ultimately not be a sensible or sufficient reason to halt discussion.

Імпліцитна згода найчастіше висловлюється разом із роздумами про причини й вирішення проблеми: *All of these things have led us here. We let them happen. I have no idea what the solution is, but we really are in serious trouble; I think a lot of it is because they think science is some magical thing behind closed doors, or that it doesn't impact them.* Часто-густо імпліцитно виражена згода **містить аргументи на підтримку позиції автора статті**: *As the conservationist Stephen Barlow argues, science denial is destroying our societies; інколи з елементами мовної гри (Archimedes has a lot to answer for), новотворами (there's a pandemic of Moronavirus), емпатичними конструкціями (The ignorance about what science actually is is part of the problem), колоквиальними конструкціями (a "pick'n mix" reality) або цитатами ("Anti-intellectualism has been a constant thread winding its way through our political and cultural life, nurtured by the false notion that democracy means that "my ignorance is just as good as your knowledge." – Isaac Asimov, 1980).*

Як повідомляють дослідники, МА незгоди в діалогічному мовленні об'єднує всі види негативної реакції: спростування, заперечення, судження, висловлення невдоволення, несхвалення [3, с. 222]. У дискурсі онлайн-коментарів знаходимо всі перераховані типи.

Експліцитно виражений прямий МА незгоди констатуємо лише в одному коментарі: *Wrong. Імпліцитно виражена незгода* частіше стосується конкретних позицій адресанта, адресатами висувуються контраргументи (*The problem is not people rejecting the covid vaccine, but demand outstripping supply*), які можуть набувати форм риторичних запитань (*In this particular context, where is the humanity in spreading false ideas that can get people killed?*); трапляється сарказм (*Doctors used to prescribe cigarettes*), парцеляції (*I started off at the outset of this pandemic as disbelieving and numb. Now I am seething. Seething at the fact that Johnson and his band of incompetent criminals are still in power*).

Адресат інколи не може дійти висновку про те, чи згоден він з автором. Знаходимо єдине експліковане вираження такої позиції: *I don't know if I'm supporting or opposing the idea, but I know it*

is unfair to leave some liars and disinformation/conspiracy spreaders out when others would get targeted.

Дискурс коментарів до статті включає більше ніж 30 мінідискурсів – «гілок», у яких розвивається тема, що міститься у певних коментарях. У середині кожної з гілок також містяться МА згоди/незгоди, але автори коментарів погоджуються/не погоджуються вже не з позицією автора статті, а з позицією автора ініціального кроку в цій гілці комунікації. У такому разі типовим є наведення висловлення, з яким адресат не погоджується, як-от:

As soon as opinion was weighted as equally as fact.

You (and George for that matter) missed the point.

Отже, у дискурсі газетних коментарів коментарі, які не містять згоду/незгоду, є роздумами над фактами або рефлексією адресатів і не містять позитивної або негативної оцінки позиції адресанта (автора статті). Коментарі, що містять МА згоди/незгоди, найчастіше розвивають тези автора статті, які є фактами, та підтримують/спростовують інтерпретацію автором цих фактів, а також містять оцінку цих двох показників, тобто є оцінками висловленнями.

Висновки. МА згоди/незгоди у дискурсі коментарів до онлайн-статей англомовних інтернет-газет є частиною дистанційного діалогу авторів статей і читачів. Аналізований МА є факультативним для дискурсу коментарів до інтернет-публіцистики. Доведено, що у дискурсі онлайн-коментарів він активує діалогічний потенціал асертивів.

Адресованість коментарів не є чітко визначеною, якщо перед відгуком відсутня цитата зі статті або вокатив. Автором ініціального мовленнєвого ходу в мовленнєвому кроці завжди є автор статті. В імпліцитно виражених МА незгоди частіше заперечуються, спростовуються, оспорується конкретні тези адресанта, що доводить аргументативність аналізованих дискурсів. Імпліцитно виражена згода є частковою.

Перспективою роботи вважаємо більш детальне кількісне дослідження засобів експлікації МА згоди/незгоди у дискурсі коментарів до онлайн-статей англомовних інтернет-газет, а також аналіз макроструктури мовленнєвих кроків у дискурсі онлайн-публіцистики.

ЛІТЕРАТУРА

1. Алексенко С.Ф. Особливості вербалізації адресант-адресатних відносин в медійному дискурсі (на матеріалі британських жіночих глянцевого журналі). URL: <http://repository.sspu.sumy.ua/bitstream/123456789/8735/1/Osoblyvosti%20verbalizatsii%20adresant-adresatnykh%20vidnosyn.pdf>.

2. Василина В.Н. Особенности речевого акта согласия при переводе с английского на русский язык. Минск : МГЛУ, 2010. С. 47-49.
3. Дёмушкина Т.Н. Согласие и несогласие как типы речевых актов в английской диалогической речи. *Вестник Ленинградского государственного университета им. А. С. Пушкина. Языкознание и литературоведение.* 2015. С. 218–225.
4. Каражаев Б.И. Фактор адресанта и адресата в дискурсе СМИ. *Вестник РУДН. Сер. Вопросы образования: языки и специальности,* 2014. № 3. С. 40–46.
5. Колесова Д. В. Аргументативный текст: особенности композиции в современном дискурсе. *Филологический класс.* № 4 (38). Санкт-Петербург, 2014. С. 45–49.
6. Норман Б.Ю. Согласие и несогласие в свете теории речевых актов. *Коммуникативные исследования.* Омск, 2020. Т. 7. № 2. С. 300–315.
7. Плеханова Т.Ф. Текст как диалог. Минск : МГЛУ, 2002. 253 с.
8. Рикёр П. Конфликт интерпретаций. Очерки о герменевтике / Пер. с фр., вст. ст. и коммент. И.С. Вдовиной. Москва : Академический проект, 2008. 695 с.
9. Щукин В.Г. О диалоге и его альтернативах. Вариации на тему М.М. Бахтина. *Вопросы философии,* 2006. № 7. С. 32–44.
10. Austin, J. How to Do Things With Words. Harvard University Press, 1962.
11. Hancher, M. The classification of cooperative illocutionary acts. *Language and Society,* 1979. Issue 5.
12. Monbiot, G. Covid lies cost lives – we have a duty to clamp down on them. *The Guardian.* URL: <https://www.theguardian.com/commentisfree/2021/jan/27/covid-lies-cost-lives-right-clamp-down-misinformation#comments>

REFERENCES

1. Aleksenko, S. F. Osoblyvosti verbalizacii' adresant-adresatnyh vidnosyn v medijnomu dyskursi (na materialy brytans'kyh zhinochyh gljancevyh zhurnaliv). [Peculiarities of verbalization of the addressant-addressee relations in media discourse (on the material of British women's glossy magazines)]. URL: <http://repository.sspu.sumy.ua/bitstream/123456789/8735/1/Osoblyvosti%20verbalizatsii%20adresant-adresatnykh%20vidnosyn.pdf>. [in Ukrainian]
2. Vasylyna, V. N. (2010) Osobennosty rechevoho akta soglasyja pry perevode s anhlyiskoho na russkyi yazyk. [The speech act of agreement characteristics when translated from English into Russian]. Mynsk: MHLU. S. 47-49. [in Russian]

3. Dëmushkyna, T. N. (2015) Sohlasye y nesohlasye kak typy rechevykh aktov v anhlyiskoi dyalohycheskoi rechy. [Agreement and disagreement as the types of speech acts in English dialogical speech]. *Vestnyk Lenynhradskoho hosudarstvennoho unyversyteta ym. A. S. Pushkyna*. Yazykoznaneye y lyteraturovedeneye. S. 218-225. [in Russian]
4. Karazhaev, B. Y. (2014) Faktor adresanta y adresata v dyskurse SMY. [The addressant and the addressee factors in the media discourse]. *Vestnyk RUDN*. Ser. Voprosy obrazovaniya: jazyky y spetsyal'nost. № 3. S.40-46. [in Russian]
5. Kolesova, D. V. (2014) Arhumentatyvnyi tekst: osobennosty kompozytsyy v sovremennom dyskurse. [Argumentative text: composition characteristics in contemporary discourse]. *Fylohycheskyi klass* № 4 (38). Sankt-Peterburh. S. 45-49. [in Russian]
6. Norman, B. Ju. (2020) Sohlasye y nesohlasye v svete teoryy rechevykh aktov. Kommunykatyvnye yssledovaniya. [Agreement and disagreement in the light of the theory of speech acts]. *Kommunykatyvnye yssledovaniya*, Omsk, 2020. T. 7. № 2. S. 300-315. [in Russian]
7. Plekhanova, T. F. (2002) Tekst kak dyaloh. [Text as a dialogue.] Mynsk.: MHLU. 253 s. [in Russian]
8. Rykër, P. (2008) Konflykt ynterpretatsyi. Ocherky o hermenevtyke. [Conflict of interpretations. Essays on hermeneutics] / Per. s fr., vst. st. y komment. Y. S. Vdovynoi. Moskva: Akademycheskyi proekt. 695 s. [in Russian]
9. Shchukyn, V. H. (2006) O dyalohe y eho alternatyvakh. Varyatsyy na temu. M. M. Bakhtyn. [About dialogue and its alternatives. Variations on the topic M. M. Bakhtin]. *Voprosy fylosofyy*. № 7. S.32-44. [in Russian]
10. Austin, J. (1962) How to Do Things With Words. Harvard University Press.
11. Hancher, M. (1979) The classification of cooperative illocutionary acts. *Language and Society*. Issue 5.
12. Monbiot, G. Covid lies cost lives – we have a duty to clamp down on them. *The Guardian*. URL: <https://www.theguardian.com/commentisfree/2021/jan/27/covid-lies-cost-lives-right-clamp-down-misinformation#comments>.